

ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТУВАННЯ БАНКРУТСТВА ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУР НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

© 2016 КУЗЬМІН О. Є., МЕЛЬНИК О. Г., АДАМІВ М. Є.

УДК 336.6:658.1:34

Кузьмін О. Є., Мельник О. Г., Адамів М. Є. Проблеми діагностування банкрутства та врегулювання процедур неплатоспроможності підприємств в Україні

Статтю присвячено дослідженню та обґрунтуванню ключових проблемних аспектів діагностування банкрутства вітчизняних бізнес-структур і врегулюванню їх неплатоспроможності в умовах європейської інтеграції України. Дослідження ґрунтувалось на вивченні ключових особливостей провадження процедури банкрутства у країнах ОЕСР та порівнянні їх із вітчизняною практикою, що засвідчило наявність істотних розбіжностей за різними досліджуваними параметрами. Також було ретельно проаналізовано вітчизняну нормативно-правову базу діагностики неплатоспроможності та банкрутства господарюючих суб'єктів. Установлено чимало проблем у сфері діагностування банкрутства підприємств, що головним чином пов'язані з необґрунтованим і незавершеним індикаторно-критеріальним забезпеченням, порушенням базових принципів побудови діагностичних систем, неякісною інтерпретаційно-ідентифікаційною базою. Результати досліджень можуть бути використані для вдосконалення вітчизняної нормативно-методичної бази діагностики банкрутства підприємств і врегулювання їх неплатоспроможності.

Ключові слова: неплатоспроможність, банкрутство, діагностика, санація, ліквідація, боржник, кредитор.

Бібл.: 10.

Кузьмін Олег Євгенович – доктор економічних наук, професор, директор Інституту економіки і менеджменту, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: Oleh.Y.Kuzmin@lpnu.ua

Мельник Ольга Григорівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: olia_melnyk@ukr.net

Адамів Марта Євгенівна – кандидат економічних наук, асистент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: marta_adamiv@i.ua

УДК 336.6:658.1:34

UDC 336.6:658.1:34

Кузьмин О. Е., Мельник О. Г., Адамив М. Е. Проблемы диагностики банкрутства и урегулирования процедур неплатежеспособности предприятий в Украине

Kuzmin O. Ye., Melnyk O. H., Adamiv M. Ye. Issues of Diagnostics of Bankruptcy and Regulation of Procedures Connected with Insolvency of Enterprises in Ukraine

Статья посвящена исследованию и обоснованию ключевых проблемных аспектов диагностики банкрутства отечественных бизнес-структур и урегулированию их неплатежеспособности в условиях европейской интеграции Украины. Исследование базировалось на изучении ключевых особенностей ведения процедуры банкрутства в странах ОЭСР и сравнении их с отечественной практикой, что показало наличие существенных разногласий по разным исследуемым параметрам. Также была тщательно проанализирована отечественная нормативно-правовая база диагностики неплатежеспособности и банкрутства хозяйствующих субъектов. Установлено немало проблем в сфере диагностики банкрутства предприятий, главным образом связанных с необоснованным и незавершенным индикаторно-критериальным обеспечением, нарушением базовых принципов построения диагностических систем, некачественной интерпретационно-идентификационной базой. Результаты исследований могут быть использованы для совершенствования отечественной нормативно-методической базы диагностики банкрутства предприятий и урегулирования их неплатежеспособности.

The article is concerned with studying and substantiating the critical diagnostic aspects of bankruptcy of domestic business structures and regulating their insolvency in conditions of the European integration of Ukraine. The study was based on examining the key features of conducting bankruptcy procedure in the OECD countries and comparing them with the domestic practice, which showed significant differences for the different parameters studied. The domestic regulatory framework for diagnostics of insolvency and bankruptcy of economic entities has been carefully analyzed as well. A number of problems in the sphere of diagnostics of enterprises' bankruptcy has been determined, mainly related to unsubstantiated and incomplete indicator-criterial provision, violation of the basic principles of building the diagnostic systems, poor quality of the interpretive-identification base. Results of the research can be used to improve the domestic regulatory and methodical framework for diagnostics of bankruptcy and regulation of their insolvency.

Ключевые слова: неплатежеспособность, банкрутство, диагностика, санация, ликвидация, должник, кредитор.

Keywords: insolvency, bankruptcy, diagnostics, reorganization, liquidation, debtor, creditor.

Библ.: 10.

Bibl.: 10.

Кузьмин Олег Евгеньевич – доктор экономических наук, профессор, директор, Институт экономики и менеджмента, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

Kuzmin Oleg Ye. – D. Sc. (Economics), Professor, Director, Institute of Economics and Management, Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: Oleh.Y.Kuzmin@lpnu.ua

E-mail: Oleh.Y.Kuzmin@lpnu.ua

Мельник Ольга Григорьевна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой, кафедра внешнеэкономической и таможенной деятельности, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

Melnyk Olha H. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Foreign Trade and Customs Operations, Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: olia_melnyk@ukr.net

E-mail: olia_melnyk@ukr.net

Адамив Марта Евгеньевна – кандидат экономических наук, ассистент, кафедра внешнеэкономической и таможенной деятельности, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

Adamiv Marta Ye. – PhD (Economics), Assistant, Department of Foreign Economic and Customs Activity, Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: marta_adamiv@i.ua

E-mail: marta_adamiv@i.ua

В Україні практика процедури банкрутства підприємств є однією з найбільш складних, тривалих та дороговартісних у світі. Це підтверджується рейтингом Doing Business, який щороку формується Світовим Банком та відображає умови ведення бізнесу в різних країнах за системою параметрів: створення підприємств, отримання дозволів на будівництво, підключення до системи електропостачання, реєстрація власності, отримання кредитів, оподаткування, захист міноритарних інвесторів, міжнародна торгівля, оподаткування, забезпечення виконання контрактів, врегулювання процедури неплатоспроможності. Так, за останнім параметром Україна в рейтингу Doing Business-2017 посіла 150 місце серед 190 країн світу, на дві сходинки погіршивши власні позиції та випередивши за вказаним параметром такі країни, як Бангладеш (151 місце), Єменську Республіку (152 місце), Судан (153 місце), Гайяну (154 місце), Гану (155 місце), Іран (166 місце) та ін. В Україні коефіцієнт повернення коштів кредиторам становить 7,5%, а в країнах – членах ОЕСР – 73%, середня тривалість вітчизняної процедури банкрутства складає 2,9 року (1,7 року для країн ОЕСР). Вартість процедури банкрутства в Україні становить 42% від вартості майна боржника (9,1% у країнах ОЕСР), індекс ефективності чинної вітчизняної нормативно-правової бази щодо відновлення платоспроможності чи визнання банкрутом підприємств є 7,5 із 16 можливих (12,1 у країнах ОЕСР) [1]. Варто також зауважити, що у країнах – членах ОЕСР у більшості кінцевим результатом банкрутства є продовження функціонування підприємства через процедуру заміщення активів, в Україні йдеться про продаж майна боржника частинами, що унеможливає подальше відновлення роботи підприємства.

Найбільш сприятливі умови щодо врегулювання процедури неплатоспроможності підприємств спостерігаються у Фінляндії (коефіцієнт повернення коштів кредиторам – 90,3%, термін процедури – 10,8 місяців, вартість – 3,5% від майна боржника, індекс ефективності нормативно-правової бази – 11, кінцевий результат процесу – продовження діяльності підприємства); Японії (коефіцієнт повернення коштів кредиторам – 92,1%, термін процедури – 7,2 місяці, вартість – 4,2% від майна боржника, індекс ефективності нормативно-правової бази – 14); Німеччині (коефіцієнт повернення коштів кредиторам – 84,4%, термін процедури – 1,2 року, вартість – 8% від майна боржника, індекс ефективності нормативно-правової бази – 15, кінцевий результат процесу – продовження діяльності підприємства) [1]. Якщо проаналізувати ситуацію у сусідніх з Україною європейських країнах, то Польща перебуває на 27 місці у рейтингу, при цьому коефіцієнт повернення коштів кредиторам становить 60,6%, процедура банкрутства в середньому триває 3 роки, вартість становить 23% від майна, індекс ефективності правого забезпечення – 6; Угорщина займає 63 місце, повернення кредиторам –

43%, термін – 2 роки, вартість – 14,5%, коефіцієнт ефективності правової бази – 9; Румунія – 49 місце, повернення кредиторам – 34,4%, термін – 3,3 роки, вартість – 10,5%, коефіцієнт ефективності правової бази – 13 [1].

Як свідчить практика, процедура банкрутства вітчизняних підприємств ускладнюється значною кількістю чинників, зокрема: затягуванням судових процесів, не завжди прозорим призначенням арбітражних керуючих, наявністю штучного адміністративного обмеження на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство, маніпулюванням результатами діагностування загрози банкрутства підприємств, неврахуванням потреб та інтересів усіх кредиторів, ухиленням від примусового виконання рішення суду тощо. Таким чином, набуває особливої актуальності вирішення проблем діагностування банкрутства та врегулювання процедур неплатоспроможності підприємств в Україні.

Слід зазначити, що ключовим нормативно-правовим документом в Україні у сфері врегулювання процедури неплатоспроможності є Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343 XII зі змінами та доповненнями, який регулює провадження у справах про банкрутство, ліквідаційну процедуру, продаж майна у провадженні у справі про банкрутство, санацию, мирову угоду, припинення провадження у справі про банкрутство, особливості банкрутства окремих категорій боржників, роль арбітражного керуючого, іноземну процедуру банкрутства тощо [2].

За чинним законодавством право на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство мають боржник та кредитор. При цьому кредитор може звертатися до суду за умови, якщо їхні безспірні вимоги складають не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати, що не були задоволені боржником впродовж трьох місяців від дати настання виплати. Варто зауважити, що норми адміністративного обмеження щодо прав кредиторів на порушення справи про банкрутство боржника у різноманітних конфігураціях використовуються у різних країнах світу, у тому числі країнах ЄС. Проте експерти [3] схиляються до думки, що такі обмеження порушують ст. 13 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», ратифікованої Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97 р., яка регулює право на ефективний засіб юридичного захисту прав, майна тощо [4]. Слід звернути увагу на той факт, що не мають право ініціювати справу про банкрутство кредитор, вимоги яких повністю забезпечені заставою майна боржника, або вимоги яких не є безспірними. Також згідно з Податковим кодексом України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (п. 78.1.7) [5] порушення у справі про банкрутство підприємства є підставою для проведення позапланової виїзної перевірки представниками Державної фіскальної служби України.

Як свідчить вітчизняна практика, чимало українських підприємств навіть в умовах хронічної неплатоспроможності та збитковості ухиляються від банкрутства, використовуючи можливості щодо виведення ліквідних активів. У результаті кредиторі внаслідок

Публікація містить результати досліджень, проведених за грантом Президента України за конкурсним проектом Ф 66/86-2016 Державного фонду фундаментальних досліджень.

реалізації процедури банкрутства не отримують задоволення заявлених вимог. Досвід окремих європейських країн свідчить, що керівник, який свідомо приховував фактичне банкрутство підприємства, несе перед кредиторами відповідальність усім своїм майном [3]. Це сприяє виведенню з економіки неактивних та неефективних підприємств, які фактично «проїдають» власний капітал, не відтворюють його та нерационально використовують обмежені ресурси.

Процедура банкрутства підприємства передбачає проведення діагностики його неплатоспроможності, базою для чого є «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затверджені Наказом Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26 жовтня 2010 року № 1361) (надалі Методичні рекомендації) [6]. Указані рекомендації призначені для державних органів з питань банкрутства, арбітражних керуючих, представників фіскальних органів та спрямовані на формування уніфікованого підходу під час аналізування фінансово-господарського стану підприємства на предмет виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Методика є доволі фундаментальною та охоплює оцінку фінансового стану підприємства, аналізування необоротних та оборотних активів, власних оборотних засобів, дебіторської та кредиторської заборгованості, прибутковості підприємства, витрат на виробництво, використання трудових ресурсів, інвестицій та інновацій, оцінювання резервів підвищення ефективності функціонування підприємства та відновлення його платоспроможності, виявлення ознак з дій приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. У межах системи показників оцінювання фінансово-господарського стану підприємства (Додаток 2 Методичних рекомендацій) використовується 50 індикаторів, які поділено на такі групи: показники оцінки стану основних засобів, оцінки ліквідності, оцінки фінансової стійкості та рентабельності. Чимало положень цієї методики діагностики фінансового стану є некоректними чи дискусійними, зокрема:

1) У межах групи показників ліквідності поточну ліквідність запропоновано розраховувати як співвідношення оборотних активів та позикового капіталу, який охоплює як поточні, так і довгострокові зобов'язання. При цьому коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності у знаменнику мають показник поточних зобов'язань. Варто зауважити, що в іноземній практиці коефіцієнт поточної ліквідності (його ще називають коефіцієнтом покриття або коефіцієнтом загальної ліквідності) демонструє співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань, тобто достатність ліквідних ресурсів підприємства для оперативного погашення поточних зобов'язань. Цей показник ґрунтується на т. зв. «золотому правилі економіки», коли оборотні активи повинні фінансуватися за рахунок поточних зобов'язань,

а необоротні активи – за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань [7]. Окрім цього, у Методичних рекомендаціях не зафіксовано критеріальне значення цього показника, а лише йдеться про його позитивну тенденцію до збільшення. У межах коефіцієнта покриття критичним значенням є одиниця, що свідчить про здатність підприємства покрити поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Також слід звернути увагу, що коефіцієнти ліквідності різного рівня розраховуються на основі даних балансу, тобто відображають інформацію на певну дату, яка практично щодня змінюється, тому робити узагальнені висновки за такими параметрами ризиковано.

2) У межах показників оцінки фінансової незалежності використано взаємообернені показники (коефіцієнт фінансової автономії (співвідношення власного капіталу та підсумку балансу) та коефіцієнт фінансової залежності (співвідношення підсумку балансу та власного капіталу)), а також схожі за інформаційним призначенням показники (коефіцієнт концентрації позикового капіталу (співвідношення позикового капіталу та підсумку балансу) та коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів. Також у Методичних рекомендаціях фігурує показник фінансового левериджу, чисельник якого відображає різницю між підсумком балансу та власним капіталом, а знаменник – власний капітал; за своїм змістом цей показник повністю дублює коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів.

3) При розрахунку фондівіддачі пропонується виручку від реалізації продукції ділити на середню вартість основних засобів. По-перше, більш інформативно у цьому та інших показниках за основу в чисельнику брати чисту виручку від реалізації (без непрямих податків) [8], по-друге, незрозуміло, яким чином розраховувати середню вартість основних засобів (за первісною вартістю чи за залишковою вартістю).

4) При обчисленні часу обороту кредиторської заборгованості за основу беруться параметри середньої кредиторської заборгованості та собівартості реалізованої продукції. Варто зауважити, що за принципом відповідності при розрахунку цього показника слід орієнтуватись на параметр чистої виручки від реалізації, а не собівартості, що пояснюється необхідністю співвідношення фінансових потоків [9].

5) Одним із показників оцінювання фінансового стану та експрес-діагностики загрози банкрутства є коефіцієнт Бівера, який відображає співвідношення чистого грошового операційного потоку (суми прибутку та амортизації) і позикового капіталу. При цьому, за висновками У. Бівера, якщо коефіцієнт менший позначки 0,15, то є високий ризик банкрутства у поточному році, якщо ж він перевищує 0,4, то найближчим часом підприємству банкрутство не загрожує [10]. У Методичних рекомендаціях критерієм цього показника є не перевищення межі 0,2, яка є прийнятною тільки в довгостроковій перспективі.

6) При оцінюванні показників рентабельності використовуються абсолютно два аналогічні індикатори, але з різними назвами (рентабельність активів та рентабельність сукупного капіталу), які відображають співвідношення чистого прибутку та усередненого підсумку балансу.

Таким чином, при діагностиці фінансового стану у Методичних рекомендаціях порушені базові принципи формування системи індикаторів, які стосуються обмеження кількості індикаторів (до 25), логічного структурування, інформаційного насичення та репрезентативності, причинно-наслідкових зв'язків, виключення в одній системі взаємообернених, схожих за змістом та інтерпретуванням індикаторів. До того ж, не враховані такі важливі показники, які є доволі інформативними при діагностиці загрози банкрутства, як частка протермінованої дебіторської заборгованості у сукупній дебіторській заборгованості, частка протермінованої кредиторської заборгованості у сукупній кредиторській заборгованості, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей тощо. Також не достатньо обгрунтованими, а часто і відсутніми є критеріальні значення індикаторів. Це свідчить про неналежну репрезентативність запропонованої у Методичних рекомендаціях системи показників оцінювання фінансового стану, ймовірність отриманих результатів, можливість маніпулювання ними та довірного інтерпретування.

У аналізованих Методичних рекомендаціях очевидною проблемою є інтерпретування результатів діагностики, зокрема у п. 3.4 акцентується увага лише на показниках покриття та прибутків, як базових для ідентифікування ознак неплатоспроможності та використання ліквідаційної процедури, що є необгрунтованим, оскільки не враховані резерви підприємства щодо підвищення платоспроможності.

Щодо чинної процедури банкрутства підприємств у ст. 17 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343 XII зі змінами та доповненнями [2] визначено, що конкурсні кредитори (вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника та які виникли до дня порушення провадження у справі про банкрутство) повинні у 30-денний термін після офіційного оприлюднення оголошення про порушення справи про банкрутство звернутись до суду із заявою про визнання їхніх грошових вимог до боржника. Вимоги усіх потенційних конкурсних кредиторів, які не звернулись у встановлений термін із заявами, не розглядаються та вважаються погашеними. Такий підхід є дещо дискримінаційним, оскільки кредитори не завжди відстежують відповідні оголошення і можуть не підозрювати про провадження у справі про банкрутство підприємства. Це дає змогу окремим зацікавленим кредиторам перебувати в більш вигідних умовах. Варто використовувати більш цивілізовану практику, коли інші кредитори можуть зголошуватись впродовж усієї процедури провадження справи про банкрутство, але їхні вимоги слід задовольняти в останню чергу.

Що ж стосується пріоритетності задоволення вимог кредиторів при банкрутстві підприємства, то в першу чергу відбувається виплата заробітної плати, погашення вимог кредиторів за договорами страхування, покриття витрат на провадження справи про банкрутство та роботу ліквідаційної комісії; у другу чергу йдеться про сплату відрахувань до соціальних фондів; у третю чергу – сплату податків і зборів; у четверту чергу – погашаються вимоги кредиторів, які забезпечені заставою;

у п'яту чергу – вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу та додаткова винагорода арбітражному керуючому; у шосту чергу – інші вимоги. Вимоги кредиторів задовільняються в межах пріоритетності черг за рахунок коштів, отриманих від продажу майна боржника. При цьому, вимоги, незадоволені через недостатність коштів, вважаються погашеними.

Чимало експертів наголошують на великій тривалості процедури банкрутства вітчизняних підприємств (близько 2,9 року), проте в окремих розвинутих країнах така процедура є ще більш тривалою, що доволі обгрунтовано, якщо законодавчо процедура чітко врегульована. Кардинальне зменшення тривалості процедури банкрутства підприємства може зумовити виникнення хвиль необгрунтованих банкрутств, активізацію цього явища, формування більш легковажного та безвідповідального ставлення підприємців до забезпечення фінансової результативності та платоспроможності підприємств.

Доцільно звернути увагу і на те, що процедура банкрутства у вітчизняному підприємницькому середовищі фігурує як один із методів рейдерського захоплення підприємства, коли один із кредиторів штучно нарощує кредиторську заборгованість підприємства через заохочення відтермінування платежів (а в умовах кризи підприємства рідко відмовляються від можливостей відтермінування сплати боргів) для створення підстав щодо ініціювання процедури банкрутства.

Варто також наголосити на існуючих проблемах щодо непрозорості процедур банкрутства через заангажованих суддів, арбітражних керуючих, штучне затягування процесів, продаж майна зацікавленим реципієнтам тощо.

ВИСНОВКИ

Банкрутство підприємства є процедурою, яка приртаманна стадії ліквідації в межах життєвого циклу підприємства. Сучасна нормативно-правова база, яка стосується врегулювання процедур неплатоспроможності вітчизняних підприємств, є доволі формалізованою, розгалуженою та комплексною, проте її змістове наповнення потребує гармонізації з правовою базою ЄС, що створить можливості для більш цивілізованого супроводу ліквідаційних процедур. У результаті дослідження теорії та практики виявлено чимало проблем у сфері діагностування банкрутства підприємств, оскільки наявні рекомендації містять необгрунтовані індикатори та їх критеріальні параметри, порушують базові принципи побудови діагностичних систем, є неясними з інтерпретаційної точки зору, що формує підґрунтя для маніпулювання результатами такої діагностики та створює передумови для неоднозначного трактування висновків та рекомендацій. Щодо самої процедури банкрутства, то існує чимало положень, які доцільно вдосконалювати для забезпечення її прозорості, незаангажованості та ефективності для усіх учасників процесу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Міжнародного рейтингу DoingBusiness. URL: <http://www.doingbusiness.org/>

2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343 XII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

3. **Ніколаєв І.** Удосконалення системи примусового виконання зобов'язань у виконавчому провадженні та процедурі банкрутства. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3282>

4. Конвенція про захист прав і основоположних свобод, ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>

6. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Наказом Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26 жовтня 2010 р. № 1361). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>

7. **Костирко Л. А.** Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: Фактор, 2008. 336 с.

8. **Кузьмін О. Є., Мельник О. Г.** Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 8 (177). С. 105–114.

9. **Мельник О. Г.** Діагностика діяльності машинобудівного підприємства на засадах системи економічних індикаторів: монографія. Львів: Видавництво ДП «Видавничий дім «Укрпол», 2009. 188 с.

10. **Кононенко О., Маханько О.** Аналіз фінансової звітності. Харків: Фактор, 2008. 208 с.

REFERENCES

Kostyrko, L. A. *Diahnostyka potentsialu finansovo-ekonomichnoi stiiikosti pidpriemstva* [Diagnosis of potential financial and economic sustainability of the enterprise]. Kharkiv: Faktor, 2008.

Kuzmin, O. Ye., and Melnyk, O. H. "Normatyvno-kryterialne zabezpechennia diahnostryky finansovoho stanu pidpriemstva" [Regulatory criteria ensure diagnostics of the financial condition of the company]. *Finansy Ukrainy*, no. 8 (177) (2010): 105-114.

Kononenko, O., and Makhanko, O. *Analiz finansovoi zvitnosti* [Analysis of financial statements]. Kharkiv: Faktor, 2008.

[Legal Act of Ukraine] (1997). http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>

[Legal Act of Ukraine] (2006). <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>

[Legal Act of Ukraine] (1992). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

Melnyk, O. H. *Diahnostyka diialnosti mashynobudivnoho pidpriemstva na zasadakh systemy ekonomichnykh indykatoriv* [Diagnostics of activity of engineering enterprises on the basis of system of economic indicators]. Lviv: Ukrpol, 2009.

Nikolaiev, I. "Udoskonalennia systemy prymusovoho vykonannia zoboviazan u vykonavchomu provadzheni ta protseduri bankrutstva" [Improving the system of enforcement in the enforcement proceedings and bankruptcy proceedings]. <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3282>

Ofitsiyni sait Mizhnarodnoho reitynhu DoingBusiness. <http://www.doingbusiness.org/>